

Др Брандуша Жујка

Др Илеана Магда

Висока школа струковних студија за

образовање васпитача

„Михаило Палов” Вршац

UDK: 371.95

ISBN 978-86-7372-131-6, 16 (2011), p.680-685

Pregledni rad

УТИЦАЈ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ НА КУЛТУРУ РУМУНСКЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ ИЗ СРБИЈЕ

Ми нисмо егзотични случај, ми јесмо и постојимо као чињеница, као видљива стварност ...Ми нисмо изабрали овај историјски положај, овај «историјски детерминизам»; Родили смо се у Панонији као што су се Џојсови јунаци родили у Даблину... (Славко Алмажан)

Савремена стварност открива свет који се све брже упућује ка глобализацији.

Глобализација, контроверзни, комплексни, мултидимензионални, динамични и трајни процес, који превазилази државне границе и који утврђује постојање једне мреже економских, политичких, културних и социјалних односа, покрива све сфере људског постојања.

У контексту интензивне глобализације и нове технологије информација и комуникација, људско друштво је корачило у нову фазу своје еволуције, која је обележена коегзистенцијом и супростављењем позитивних тенденција са другим које стварају опасне и ризикантне ситуације.

У условима глобалне комуникације, стварање или задржавање једне позитивне слике идентитета постаје изузетно тешка ствар за реализацију. Како да пронађеш своје ослоње у мноштву информација и искушења? Оне, изгледа да кажу све о нама и да нам дају сва решења која се односе на чињеницу да наш однос са светом постаје ако не блажи, бар јаснији.

Сателитска телевизија, која је постала главни извор информација, интернет – *кичмени стуб* глобалних информација, транснационални концерни, покрети друштвене миграције, развој транснационалних идентитета, етнички, културни и верски спорови, ... представљају елоквентне знакове глобализације, који утичу на национални идентитет. Сваки ентитет има тенденцију да сачува своју специфичност и

да се афирмише, што, уствари, води ка тензијама и конфликтима, који су благонаклоњени до једне одређене тачке и, чак, ка једном динамичном принципу различитих стварности.

У овој *постмодерничкој* средини, «середина турбуленција, флуидности, узбуђења, релативности, дубоких промена, постоје и треба да постоје острва стабилности, трајности, континуитета, идентитета» (Виргил Немоиану, *Оризонт*, 3, Тмишвар, 2010), које дају снагу да се издржи, и опстане, пред разорном ватром свакодневног канона.

Очување националног идентитета, који је дефинисан језиком, културом и оригиналношћу, у контексту глобалног света, је тема расправљања, која чини се да остаје вечно на почетку.

Имајући у виду чињеницу да је дух времена снажнији од било које препреке, у раду желимо да осветлимо неколико аспеката културе румунске националне мањине из Србије, која афирмише своје постојање у мултиетничком, мултикултуралном и мултиконфесионалном друштву.

Посматрајући догађаје из угла данашњег дана, и одушевљени већом мотивацијом од оне које нас задовољава да преживљавамо било како, сумарно наглашавамо реалне слике о комуникацији на матерњем језику, о демографском феномену, као фундаментални проблем нашег постојања на овим просторима, и садашње стање образовања на румунском језику.

Румунска национална мањина из Војводине, која живи у вишејезичкој средини и испољава се двојезично, у свакодневном животу, схватила је потребу за прилагођавање на реалност и на специфичан начин живота. На културном плану тражила је могућности манифестације и интеграције у оквиру савремених феномена.

Припадник румунске националне мањине, са ових простора, имао је буран живот. На његовом путу, духовна храна није била само осветљење разума и свести или очување, преношење и развијање матерњег језика, него и стварање једне културе, која би се истакла у мултикултуралном и вишејезичком контексту.

Култура Румуна из српског дела Баната саставни је део културе наше земље, али у исто време, и саставни део румунске културе, која је настала у нашој матичној земљи, тако имајући улогу моста између две културе: румунске и

српске (а и других националних мањина са којима су Румуни заједно живели). Специфичност румунске културе, у овом контексту, обликује се кроз два кључна појма: *акултурација* и *декултурација*.

Процењује се да румунска национална мањина, са ових простора, нема свој културни концепт, постоји само неколико заједничких шема за све мањине из региона.

Принцип културног идентитета војвођанских Румуна изражава се кроз тенденцију за упознавање специфичности, аутентичности, самосвести и проналажење пута ка универзалности.

Румунски културни феномен, који постоји овде између Балкана и централне Европе, има значајну семнификацију. Он је извор идентитета и њеног места очувања, јер губљење националног идентитета је, свакако, највеће зло, постаје се *париа*, једноставно ништа.

Развој румунске културе и духовности, са ових простора, добио је веће димензије услед напора интелектуалаца (школованих до шездесетих година само на нашим просторима, а касније, уз побољшање културни услова, и у Румунији), али и сељака. Сељак је сачувао свој матерњи језик и веровање, он је послао своју децу (будуће интелектуалце) у средње школе са наставом на румунском језику. У том контексту се подразумева тај тип сељака који је био сматран просветљенијим у свом егзистенцијалном окружењу, тај који је ефективно учествовао у одвијању културног живота, био је укључен у хорова, позоришне представе, фанфаре, оркестре ...

Језик је најважнији елемент националне културе и представља један симболички и витални домен самодефинисања.

Румунски језик, као матерњи језик, у војвођанском контексту има своју специфичност, одређен од дијалекталне основе и услова у којима је настао и развијао се.

У Војводини, румунски књижевни језик коришћен је у публикацијама на румунском језику, књижевним делима, школским уџбеницима, законодавним текстовима, у емитовању радио и телевизијског програма на румунском језику.

Институције које се баве промовисањем и култивисањем румунског књижевног језика у Војводини су школе (опште, средње, високе), црква, Друштво за румунски

језик, Завод за уџбенике и наставна средства из Новог Сада, Издавачка кућа «Libertatea», Издавачка кућа фондације румунске етнографије и фолклора, Издавачка кућа «Tibiscus», и не мање важно Професионално позориште на румунском језику из Вршца.

У војвођанском контексту, румунски књижевни језик суочава се са утицајем српског језика, и страних изражавања који су промовисани од сателитске телевизије и интернета, али у највећој мери са банатским дијалектом.

Румунски говори из српског Баната, који по својим фонетским карактеристикама припадају подбанатском дијалекту, сачињавају основу свакодневне комуникације на матерњем језику, која је укорењена у руралној средини, где живи највећи део наше националности. Интелектуалци се изражавају књижевним језиком када им намећу активности у оквиру институција. Треба да се истакне и чињеница да, без обзира из ког дела региона долазе, припадници наше националне мањине споразумевају се јако добро.

Румунске заједнице, из овог географског дела и посебно из наших села, у већини случајева су створиле механизам функционисања карактерисан феноменом интровертности; то је механизам заштите и протекције сопственог опстанка, сопственог идентитета.

Очување традиције и обичаја, конзервативног језика који је резервисан према језичким иновацијама, очување степена сродства, су елементи који улазе у стратегију групе за опстанак и континуитет. Овај феномен је специфичан за румунску националну мањину и представља начин опстанка на матерњем језику.

Градски свет је различит од сеоског света. Овде феномен заштите и протекције губи имунитет. У овом окружењу већина је она која диктира правила и нове ставове, а припадник мањине прилагођава се већини.

У атмосфери *новог света*, овај феномен херметичког традиционализма губи своју виталност, имајући различите обиме и интензитета.

Румунска национална мањина тренутно се суочава са озбиљним проблемом, чак од егзистенцијалног значаја, реч је о негативном демографском процесу. Демографија је фактор који укључује разумевање других кључних аспеката економског, социјалног и политичког живота.

Узроци драстичног смањења Румуна су: низак наталитет, емиграција на Запад, мешовити бракови и асимилација.

Ова ситуација се одразила пре свега на образовање на румунском језику.

Школа, примарни фактор који је допринео нашој културној еманципацији, која нас је интегрисала у коло националних и универзалних вредности, пролази кроз тежак период своје еволуције.

Наведени демографски проблем остаје фундаменталан за нашу егзистенцију на овим просторима. Постојање школа на румунском језику, нарочито основне школе у руралним срединама, директно зависи од демографског феномена.

Међу демографским феноменима, најкарактеристичнији за румунску заједницу српског Баната је наталитет, који показује перманентно опадање становништва. Ово је допринело смањењу броја ученика. Поред наталитета, смањење школског потенцијала је одређен и миграцијом становништва према граду и у иностранство, мешовитим браковима, а посебно уписивањем деце у одељења где се настава одвија на различитим језицима осим матерњег језика.

Други проблеми са којима се суочава образовање на румунском језику, тренутно су:

- смањење броја школа и одељења на румунском језику;
- повећање броја школа и одељења са смањеним бројем ученика;
- повећање броја комбинованих одељења
- специфична ситуација школа са смањеним бројем ученика (лоше материјално стање);
- путовање ученика и наставника из руралних средина ка централним школама;
- румунска деца из одељења која имају други наставни језик, а не матерњи језик;
- наставници (стручно образовање);
- криза предметних наставника у основним школама;
- стручно усавршавање;
- недостатак учбеника;
- израда школских програма за румунски језик и књижевност од стране надлежних лица (стручњака), заснована на тренутним иновацијама из подручја теорије школског учбеника и савремене дидактике;

- контрола образовања (није именован школски надзорник за румунски језик и књижевност, основни предмет у школама, који ће имати обавезу не само да прегледа процес наставе и учења већ и друге обавезе (консултативне) везане за наставу на румунском језику, не постоји надзорник дуже време ни за ниже разреде);
- наши школски интереси у сарадњи са Румунијом;
- школска администрација;
- знакови школа.

Тренутни проблеми су акутни, тешки за решавање и питамо се:

Шта нам пружа будућност уопште и нарочито у наставном процесу?

Остали елементи: музика, фолклорне игре, сликарство, филм, архитектура ... а посебно књижевност - која нам је обезбедила излазак у свет - заокружују културну слику Румуна из Војводине. Они остају ослонци наше аутентичности и специфичности, који спречавају старење наше културе и који нас уверавају да је заслужно бити припадник свог времена.

Библиографија:

- Алмажан, Славко, *МАЊИНСКА МЕТАГАЛАКСИЈА*, издавач, «*Libertatea*», Нови Сад, 1996;
- *Доприноси за културну историју Румуна у СРВ Војводина, III*, издавач Друштво за румунски језик, Зрењанин, 1976;
- *Глобализација и национални идентитет*, симпозијум, 18. мај 2006., Букурешт, издавач Министарство управе и унутрашњих послова, Букурешт, 2006;
- Магда, Илеана, *Румунски језик и култура говора*, треће издање, Завод за уџбенике и наставна средства, Нови Сад, 2004;
- Спарисосу, Траила, *Ситуација и проблеми наставе на румунском језику из Србије*, реферат представљен на симпозијуму *Меморијал Раду Флора*, Зрењанин, 2005.